

”Old Husbands’ Tales”: Offentligt och privat i feministisk historia

Fixerade eller föränderliga gränser? Davidoff problematiserar tudelningen mellan offentligt och privat, såsom den konstruerades i artonhundratalets England och vad den kommit att betyda i nutida feministisk forskning. LEONORE DAVIDOFF

Det finns ingen enkel övergång från ”kvinnor” till ”mänsklighet” (Denise Riley 1988).

En central utgångspunkt i feministisk kritik och försök att förändra konventionella uppfattningar har varit att belysa hur klassificeringar konstrueras och avgränsas: kvinnlighet och manlighet, kvinnor och män, kvinna och man. Dessa klassificeringar har i sin tur kopplats till konstruktionen av andra centrala kategorier, de komplicerade – och svår-gripbara – föreställningarna om *offentligt* och *privat*.

Den vardagliga användningen av tudelningen mellan offentligt och privat har orsakat mycken förvirring. När feminister, fram-

för allt antropologer, först började studera uppdelningen verkade det finnas en universell könslig asymmetri som lätt kunde passas in i en offentlig/privat dimension. Denna användes sedan för att, ofta underförstått, *förklara* kvinnors maktlöshet (Harris 1981). Den givna invändningen mot att automatiskt sammankoppla kvinnor med det privata (eller det ”naturliga”) är emellertid den orimliga logik som då ”naturligt” skulle göra män till kulturbärare eller ”naturligt” rationella.¹

Denna konvention har förvisso fortsatt att vara en del av problemet, för uppdelningen i offentlig/privat har spelat en dubbel roll som både en *förklaring* till kvinnors underord-

nade position och en *ideologi* som konstruerar denna position. Som Ludmilla Jordanova har framhållit: "Åtskiljandet i sig måste behandlas som en artefakt vars långa livshistoria kräver ett noggrant studium" (Jordanova 1993). Dessutom har offentligt och privat, i likhet med genus i sig, tjänat som en rik källa till metaforer.

För feministiska historiker har åtskillnaden i offentligt/privat kopplats till föreställningen om *separata sfärer*, ett av de mest verkningsfulla begreppen inom kvinnohistorien sedan dess återinträde på 1960-talet. Sådana binära distinktioner har kritiserats utifrån ett antal teoretiska positioner, inklusive förlösande och genomslagskraftiga feministiska teorier som betonar mångfald, pluralitet och utsuddande av gränser. Ändå fortlever en fascination för den skenbara separationen i privat och offentligt liv när vi i vår samtid söker få grepp om kvinnlighetens mångbottnade psykiska struktur likaväl som vi ställer kvinnliga roller som dotter, maka och mor mot yrkesidentitet och/eller politisk aktivism.

Icke desto mindre börjar en konsensus växa fram ur förvirringen att offentligt och privat inte är (och aldrig har varit) "begreppsmässiga absoluter", utan ett minfält med "enorm retorisk potential" (ibid: 6). Trots att de är instabila och föränderliga är offentligt och privat begrepp som också haft långtgående materiella och erfarenhetsmässiga konsekvenser i form av formella institutioner, organisationsformer, finansiella system, familje- och släktskapsmönster, likaväl som konsekvenser i språket. Kort sagt har de blivit en grundläggande del av de sätt på vilka våra sociala och psykiska världar är organiserade, men det är en organisering som ständigt skiftar, som skapas och omskapas.

Historiker som brottas med detta komplicerade nät av strukturer, betydelser och bete-

enden måste arbeta på ett antal olika nivåer. Borde dessa dikotoma kategorier studeras enbart som språk, eller som attityder och värderingar? Eller borde de beskrivas som organiseringen av plats, tid och människors lokalisering? Är de, och var de, påtvingade ideologier, skapade kulturer eller helt enkelt en uppsättning givna gränser som måste beaktas? Om, för att ta en följd tanke, hemmets och arbetets "skilda sfärer", var "en trop som dolde sin instrumentalitet till och med för dem som använde den" (Kerber 1988: 30), hur kan vi då återskapa mer än den mest ofullständiga bild 100 eller 200 år senare?

En del av problemet är det sätt på vilket kvinnohistoriker har gått in i diskussionen. För att ta ett exempel har det i en framställning om sjuttonhundratalet hävdats att:

När allt kommer omkring beskriver åtskiljandet av hem och arbetsplats, uppkomsten av den nya hemmavarande kvinnan, uppdelningen mellan sfärerna och konstruktionen av det offentliga och det privata alla samma fenomen med olika ord (Vickery 1993: 412).

Detta kan ha varit det sätt som dessa idéer har kommit att användas på, men det är ett allvarligt missförstånd att tro att de är vare sig analytiskt eller deskriptivt samma sak. Då till exempel begrepsdikotomier såsom offentligt och privat är konstruerade i syfte att fastställa gränser mellan åtminstone två olika konstruktioner som kan separeras och kontrasteras, tycks begreppet *domesticitet* [*domesticity*] och det åtföljande, *domesticitetsideologi* [*domestic ideology*] historiskt sett inte ha någon andra "hälft". (Den bokstavliga motsatsen till det engelska ordet *domesticity* skulle vara det vilda eller otämjda eller, alternativt, utländska eller främmande, som i inhemska varor till skillnad från utländsk import.)

Fram till nyligen har diskussioner kring

det offentliga och det privata tagit hemsfären [*the domestic*] för givna och forskare har varit omedvetna om genusdimensionen. Den vanligaste distinktionen har fokuserat på staten som representant för det offentliga i kontrast mot privata organisationer såsom kyrkan, frivilligorganisationer och, i synnerhet, privatägda företag eller yrkesmässiga rörelser. Stundtals har denna privata sektor sammanförts till det "civila samhället", där den framförallt fått representera "sfären för privata intressen, privat företagsamhet och privata individer" (Pateman 1989: 122). Med en sådan formulering skulle det civila samhället innefatta föreställningen om "privatliv", familj och sexualitet (Fraser 1992), i synnerhet i diskussioner om totalitärt till skillnad från demokratiskt styrelseskick.

Det har emellertid funnits en tveksamhet när det gäller moralens plats inom dessa distinktioner, eftersom varken den moderna staten eller privat företagsamhet har förstått i moraliska termer (Eley 1992). I England återklingade detta på nytt i det sena artonhundratalets juridiska diskussioner om individens förhållande till staten i en tid av allt tydligare åtskillnad mellan lag, rättsinstitut och etiska överväganden (Rubin & Sugarman 1984). I distinktionen mellan rättvisa och moral (det goda livet) ingår en genuskodad föreställning om offentliga kontra privata sfärer som löper som en röd tråd genom traditionen av samhällskontrakt från John Locke till John Rawls, och som innehåller "en fundamental mångtydighet som styr begreppet *privatliv*" (Benhabib 1992: 90).

En skuggvärld av reproduktion

På artonhundratalet kunde diskussioner om dessa begrepp föras på en nivå som inte hade någon kvinnlig komponent överhuvudtaget. Eftersom män var den "omärkta" och därför

osynliga kategorin har diskussionen inte förän helt nyligen börjat omfatta också genusaspekten av dessa antaganden. Samtidigt var hela tankekonstruktionen byggd på ett outtalat antagande om en skuggvärld av reproduktion, sexualitet och åtminstone delar av den moral som avfördes från den offentliga sfären när konstruktionerna utvecklades under artonhundratalet. Hem- och privatliv, sedda såsom inbäddade i det biologiska, universella och för-samhälleliga, förblev utanför diskussionens ramar, ett uteslutande som har använts för att begränsa utrymmet för den legitima offentliga, och därför politiska, debatten.

Således har institutionerna familj, släktskap, äktenskap och föräldraskap, som borde ha varit centrala för diskussioner om det offentliga och det privata, antingen förbisetts eller tagits för givna (Pateman 1989).² Och fast man inom feministisk historia ingående har studerat aspekter av dessa institutioner och deras kulturer, har man sällan granskat kategorierna. Men familj och hushåll förblir de primära "förmedlande institutionerna" i genussystemen. De utgör stöppformen i vilken enskilda individer, både psykologiskt och symboliskt, lär sig att tala ett genusspecifikt språk såväl som många andra identiteters språk; etniskt, rasmässigt, nationellt, sexuellt.

Det är inom familjen – hur den än har bildats – som formeringen av både kropp och psyke, bokstavligen och bildligt, först sker. Genom att lägga tonvikten på förståelsen av genusskillnader på samhällelig nivå, särskilt vad gäller uppdelningen av arbetsmarknaden efter kön, har feministisk forskning paradoxalt nog stundtals fallit tillbaka på vissa biologiska konstanter, i synnerhet de som hör ihop med födande och amning. Kroppen blir på det sättet i alltför hög grad en bärare av det tidlösa och statiska. Bara genom att åter fo-

kusera på kroppen kan feministisk forskning tillämpa förändringens logik och därigenom återta platsen för några av de viktigaste begreppsmässiga källorna till genuskonstruktioner (Lundgren 1992)³ inklusive hur manlighet och kvinnlighet överlappar det offentliga och det privata.

När man som feministisk historiker ska tillämpa begreppsförståelser på en sådan mängd nivåer, och när man kämpar sig igenom ett begreppsmässigt och lingvistiskt minfält av den arten, måste man vara på det klara med vad det är man försöker göra. Som de flesta mänskliga institutioner och kulturformer har begreppen offentligt och privat en lång historia; de står för både kontinuitet och förändring. Men bland många grupper och i många kulturer finns de inte ens som relevanta begrepp (Mohanty m.fl. 1991).

Mitt fokus här är på det offentliga och det privata såsom man i England förstod dessa begrepp under det "långa artonhundratalet" (cirka 1780-1914). I synnerhet för den praktiserande historikern är det nödvändigt att lokalisera begrepp som användes på den tiden likaväl som dem vi ärvt. I det följande undersöker jag konsekvenserna av genuspräglingen på sådana grundläggande begrepp som *rationalitet*, *individ*, *egendom* och *marknaden*. I första hand studerar jag hur dessa idéer, och de relationer samt den organisering och fördelning av makt som är förknippade med idéerna, har strukturerat de specifika engelska offentliga och privata domänerna.

Kön, klass och status

Den genuspräglade understruktur vi diskuterar här har haft ett mycket stort inflytande på såväl västerlandets politiska och sociala institutioner och tanke-system som på människors liv. Hörnstenen i den sociologiska teori-byggnaden, begreppet *klass*, grundades på

premissen att det finns en helt separat produktionsordning. Med en sådan formulering kom familj och släktskap att uppfattas som nödvändiga men naturliga konsekvenser och konstruerades kring ett likartat begrepp om det individuella självet (Collier & Yanagisako 1987: inledningen).

Kategorin "kvinna" var tydligt placerad inom konstruktionen familj och släktskap, på samma sätt som "man" hänfördes till ekonomi, statsbildning och kunskapsfärerna. Sociologer (och historiker påverkade av dem) har utgått från att familjen är sekundär och perifer samt att den alltid är receptiv för förändringar i den offentliga sfären, även om vissa samtida socialhistoriker har börjat hävda att influenser i vissa speciella fall också kunde gå åt andra hållet. Men båda antagandena vilar på de ursprungliga, genuskodade dualismer vi redan diskuterat. Mängden av "divis-lösningar", såsom marxism-feminism, avsedda att binda samman de separata sfärerna har visat sig otillräckliga. Det blir alltmer uppenbart att även de mest ambitiösa försök att utsträcka begreppen rationalitet eller universalism till kvinnor, och därigenom inlemma dem i klasssystemet, stupar på det faktum att, som Joan Scott påminner oss om, dessa "språk" redan är dualistiska och redan genuskodade (Scott 1987).

Ty i klassiska marxistiska och weberianska formuleringar, likaväl som i mer moderna diskussioner är klass baserat på antaganden om en ekonomisk sfär härledd från neoklassisk ekonomisk teori (Acker 1990). Den underförstådda abstrakta föreställningen om ett *produktionssätt*, som är skilt från konsumtion och andra sociala uppgifter, förutsätter en separat produktionsordning som omfattar fiktionen av okroppsliga aktörer med kapacitet att sälja arbetskraft skild från arbetarens person (kropp). Men eftersom kvinnor definiera-

des genom sina familjerelationer saknade de potentiellt både möjligheten och legitimiteten att sälja sitt arbete *fritt*. I denna oförmåga fanns en underförstådd uppfattning att kvinnor inte kunde undvika att vara förkroppsligade varelser, som alltid släpade sin sexualitet med sig, medan män på något sätt var abstraherade från sin egen materiella substans.

En sådan modells "dominoeffekt" är lätt att inse. Basen för klassanalys vilar på individers och grupperas förhållande till samhällets ekonomiska struktur. Det ger sig då självt att om kvinnor som kategori (och gifta kvinnor i synnerhet) befann sig utanför det grundläggande kapitalistiska systemet som centrerats kring produktion, kunde de aldrig bli en del av klasstrukturen – åtminstone inte direkt – och, *pari passu*, ta del i klasskampen. Faktum är att kvinnor i medelklassen ofta sågs som betydelselösa, ickepolitiska varelser, medan kvinnor inom arbetarklassen med sitt ständiga gnatande om hushållsangelägenheter, kunde ses som en barlast som tyngde ner den rationelle arbetarmannen i hans politiska strävanden.

Den traditionellt ofta åberopade sociologiska uppdelningen mellan *kroppsarbete* och *övriga* yrkesarbeten betonar andra, mera relationella aspekter på klass. Dessa "status-överväganden" eller anspråk på socialt anseende, måste ytterst vara beroende av att man har de ekonomiska tillgångar och resurser som behövs för att vidmakthålla dem. Det är emellertid allmänt erkänt att socialt anseende aldrig är exakt synonymt med materiell och finansiell makt, som till exempel i fallet med den nyrike entreprenören å ena sidan och den obemedlade högreståndspersonen å den andra. Förmögenhet och inflytande kan inte enkelt översättas till hög status, för vanligen kommer livsföringen emellan och kan ta mer än en generation att etablera. De allt större

problemen med klassanalyser, som beror på ökningen av tjänstesektorn, det sena nittonhundratalets teknologiska utveckling och en stor, kvinnodominerad servicesektor, pekar på att klassanalysens (genusobestämda) standardversion bör göras mer komplex och nyanserad (Lockwood 1989: efterord).

Ett djupt inrotat förakt för *kroppsarbete*, en fixering vid rena, fläckfria, "icke-arbetande" händer kom att bli del av klassrelationerna på en djup, till och med undermedveten nivå; benämningen på de första fabriksarbetarna var bara det könsobestämda "*hands*" [händer]. Markörer såsom rena, mjuka händer placerade vanligen in en person i en högre position i klasshierarkin. För män kunde det dock anses tangerade att lägga alltför stor vikt på kläder och prydlighet, eller att vara överdrivet noga med sitt personliga utseende. Kommersiella och professionella yrken som uppvisade sådana drag, i synnerhet sådana som löd under arbetsgivare eller husbonde såsom bokhållare och tjänstemän, likaväl som den föraktade manlige tjänaren i hushåll, hade ännu mindre positiv manlig framtoning. I kontrast till detta var den oborstade, oberoende hantverkaren, med sitt smutsiga förkläde och sina valkiga, nersvärtade händer till trots, verkligen en *man*. Både klass- och genuskomponenter ingick sålunda i identiteten men på komplicerade och ibland motsägelsefulla sätt.

Medelklassens kvinnor, eller åtminstone de vars manfolk var ägare av vinstgivande affärsföretag eller hade tillräckliga inkomster från arvoden eller lön, tog också del i denna känsliga omstrukturering av arbetets innebörd under artonhundratalet. De kände inte större entusiasm för tungt och hårt arbete än vad deras män gjorde, vilka föredrog liggaren och pennan framför plogen, städet eller väv-

stolen. Yngre kvinnor (och ibland män) med lägre status hade i århundraden utfört de mest slitsamma, obehagliga sysslorna såsom tunga lyft, hämta vatten, ta hand om sopor och innehållet i slaskhinkar och nattkärl. Men i artonhundratalets medelklasshem utförde frun, döttrarna och systrarna mindre manuellt arbete, och personer från underklassen anställdes i ökande utsträckning för att ta över slitgörot med "hushållsarbete" och barnpassning. Hushållets kvinnor var fortfarande sysselsatta med den myriad av saker som måste göras, men mängden hushållsarbete hade ökat när man separerade bostad och arbetsplats och även innehavet av nytt, mer komplicerat möblemang, mattor, gardiner, porslin, kläder – en mycket högre materiell och social levnadsstandard.

Ändå var och är fortfarande inte medelklasskvinnornas förhållande till kroppsarbete lika entydigt som männens. Hur mycket av barnens vård, för att ta ett exempel, kunde lämnas över till andra när barnens fysiska omvårdnad var så nära sammankopplad med deras intellektuella, moraliska och andliga utveckling? Hur var det med matinköp, matlagning och måltidsförberedelser, när kvinnans roll som den som ger näring och tar om hand var så central för den kvinnliga identiteten? Under artonhundratalet och långt in på nittonhundratalet var vita, fläckfria händer högreståndskvinnans kännetecken. Kvinnans klädedräkt, med smal midja, böljande krinolin, eller stor, draperad turnyr och kjolar med släp, var skapad för att göra ansträngande fysiskt arbete svårt, för att inte säga omöjligt. Kvinnor bar medelklasstatusen på sina kroppar, men ändå var deras uppgifter aldrig lika klart differentierade som männens.

Då kvinnor själva var underordnade utövade de inte så uttalat auktoritär makt. Men de var också närmare knutna till den

relationella aspekten av klass. Med sina besöksrundor, med filantropiska verksamheter och genom välgörenhetsarbete, odlade, jämkade och förhandlade de relationerna som skapades och vidmakthölls av produktionsfären. Kort sagt var de djupt involverade i att staka ut klassgränser. I synnerhet var de engagerade i cirkelns andra sida, det vill säga konsumtionen. Eftersom män blev så nära associerade med förvärvande av inkomst genom "arbete", kom kvinnor alltmer att associeras med att på ett korrekt sätt konsumera produkterna av detta arbete, en aktivitet som alltmer lokaliserades till den differentierade privata sfären, "Hemmet".⁴

Delvis beroende på tidens normativa yttringar, delvis beroende på vår egen uppfattning om tudelningen mellan produktion/offentligt och konsumtion/privat, har man ständigt förbisett interaktionerna mellan dessa sfärer. Ändå påvisar aktuell feministisk historieforskning kring institutioner som varuhuset nära sambandet mellan shoppande som en huvudsakligen kvinnlig aktivitet och konsumtionens kommersialisering, vilken i sin tur drog in kvinnor på lönearbetsmarknaden (Benson 1988, Reekie 1993).⁵ Aktuella arbeten av feministiska historiker som Alice Kessler-Harris (1993) och Joy Parr (1994) visar att om man utvidgar ekonomins gränser till att omfatta hushållens affärer decentraliseras arbetsplatshistorien och analysen av politik såväl som klass omformas: man ser inte längre hushållet som en privat domän, snarare som en källa till medvetenhet som genererar offentlig aktivitet.

Man glömmer också alltför ofta bort att interaktion mellan klasser inte bara skedde mellan arbetsgivare och arbetare utan också mellan frun i huset och tjänstefolket, vilka tillsammans ansvarade för organisationen och uppvisandet av familjens levnadsstan-

dard i hemmet. I själva verket skedde inte någon tydlig gränsdragning mellan tjänstefolk som arbetade i produktionsföretag och de som arbetade i hemmet förrän en bra bit in på artonhundratalet. När allt flera tjänster övergick till att bli penningrelationer fördes många av den personliga tjänstens inslag med i form av sekreterare, butiksbiträden och sjuksköterskor – poster som inte av en tillfällighet besattes främst av kvinnor.

Kvinnor och män som statusgrupper

Dessa otaliga samband pekar på nödvändigheten av att omarbete begreppsbildningen kring samhällsliga hierarkier för att ge utrymme åt mer än den snävt formulerade klassmodellen. Nyanserna i relationell status måste uppmärksammas som en avgörande plats för gruppinteraktioner som, i vissa fall, kan korsa traditionella ”klasslinjer”. Till exempel var uppdelningen inom artonhundratalets arbetarklass mellan trasproletariat och respektabel inte olik den mellan högre och lägre inom medelklassen, båda bedömningarna gjordes utifrån delvis materiella, delvis moraliska värden.⁶

Kärnan i artonhundratalets kvinnlighet hade konstruerats såsom varande utanför den amoraliska marknaden. Således blev det kvinnliga, som alltid betraktats i en familjekontext, en idealiserad bärare av moral. Med det sena artonhundratalets nedgång för institutionaliserad religiös tro och allmänt förekommande ”folktrö”, blev ”Hemmet” och ”Moderskapet” ännu viktigare andliga och känslomässiga ikoner.⁷ Kvinnor, vars förmenta plats var i den privata sfären spelade en central roll i att representera familjen i direkta kontakter med andra människor, och var ofta den kontrollerande kraften i lokala statussystem som byggde på moraliska normer, från byarnas och småstädernas ”kloka

gummor” till ”bidrottningarna” på gårdarna i städernas slumområden och äldre änkenåder i Londons West End.

Medelklassens kvinnor togs i anspråk för det ”moraliska företaget” att bygga upp familjens status och anseende, vilket var särskilt viktigt för att skapa kommersiell och professionell trovärdighet i en tid innan aktiebolagsformen skyddade familjens tillgångar från misslyckade affärers förödande följder. Det är slående hur artonhundratalets uppbyggelselitteratur för sådana kvinnor liknar deras plikter vid *företaget* att skapa och bevara samhällets etiska stomme. Likväl var det så att när kvinnor försökte föreskriva olika moraliska värderingar för män i sin egen statusgrupp, som till exempel under det sena artonhundratalets moraliska reformrörelser eller sedlighetskampanjer, blev dessa män upprörda och gjorde motstånd. De anklagade kvinnorna för att vara bigotta och glädjedödade – med andra ord försvarade de sina rättigheter till mäns privilegier som män.

Denna motsägelsefulla situation visar på nödvändigheten att omformulera kategorierna *män* och *kvinnor* som del av vad som med Webers ord kan kallas ett statussystem. För det är statusattribut som ger människor vissa gruppidentiteter och utesluter dem från andra – som när det kommer till kritan är de som bestämmer individers och grupperns livschanser. En av statusordningens viktigaste funktioner är att skydda de privilegierade genom att förse dem med en resurs som är svår att skaffa för andra (Milner 1994: 32) – i detta fall manlighet.

Men ”kvinna” definierades som att befinna sig utanför de legitima, säljbara färdigheternas domän; och genom hennes egen status *såsom* kvinna var hon systematiskt satt i underläge, även om detta underläge tog sig olika uttryck på olika klassnivåer. I stället använde de flesta

kvinnor sin roll som statusmarkörer och stathöjare för att främja intressena hos vidare klass-, religiösa och släktskapsgrupper och hos de individuella män till vilka deras egna öden var knutna. När kvinnor faktiskt agerade för egen räkning var det på den alternativa arenan som bestod av möjliga tillfällen skapade av deras förkroppsligade definition – äktenskapsmarknaden eller dess motsvarighet, en kommersialiserad sexualitet bestående av en rad förhållanden från prostitution till samboende. De enda kvinnor som inte behövde sälja eller köpslå med sin sexualitet för sitt uppehälle var adliga eller andra förmögna arvtagerskor.

Hur skulle det då vara om man betraktar kvinnor och män som *separata* statusgrupper utifrån deras intressen, tillgång till maktmonopol, kunskap och materiella resurser? Om status bestäms av närhet till samhällets skapande och karismatiska centra (Shils 1982), då var och är kvinnor *som grupp* – inte i egenskap av släktingar till män – fortfarande i periferin. Topparna och de inre kretsarna i sådana centra – kyrkor, politiska partier, försvarsmakten, universitet, domstolar, affärsföretag, fackföreningar – är fortfarande oföränderligt, om än inte uteslutande, manliga.

Till skillnad från alla andra statusgrupper, till exempel sådana baserade på etnicitet, ras-kategori, nationalitet, religion eller språk, är kvinnors och mäns förmåga att sluta leden *mot varandra* komplicerad. Män kunde använda sin privilegierade position för att skapa helt manliga organisationer och sfärer, och gjorde det också. Men uppenbarligen skulle de vanliga endogama strategierna, åtföljda av exklusiv kommensalism, vilka tillsammans med språkliga barriärer utgör sådana verkningsfulla skapare av gruppidentifikation, vara extremt svåra att helt upprätthålla mellan män och kvinnor (när

allt kommer omkring är 49 procent av alla barn pojkar och tas åtminstone i de lägre åldrarna vanligen om hand av kvinnor). Detta må vara en banal truism, och även om det på något sätt vore möjligt att helt och permanent segregera könen blev det troliga resultatet att befolkningarna skulle dö ut.

När man söker göra en analys som inkluderar olikhet kan man förbise det faktum att klassposition och -identitet, i likhet med ras, etnicitet och religionstillhörighet, alltid bygger på antaganden om fysisk och kulturell reproduktion. Till syvende och sist *måste* denna reproduktion inkludera mångskiftande, men alltid närvarande, genusordningar.

Offentligheter och den privata sfären

Från sextonhundratalet och framåt har ett antal offentliga sfärer vuxit fram. I själva verket var, som vi har sett, skapandet av olika och specialiserade offentliga arenor i sig självt en del av manlig identifikation i motsats till kvinnornas klart generaliserade, privata och hemcenterade värld.

Vetenskap och medicin, som var bland de mest inflytelserika av de differentierade offentliga sfärerna, har börjat tilldra sig feministiska historikers uppmärksamhet. Så länge som vetenskaplig verksamhet var knuten till hushållsproduktionen kunde kvinnliga släktingar till vetenskapliga utövare ta del i företaget och även ibland i det tysta vara den drivande kraften bakom det. Adliga kvinnliga beskyddare borgade, både konkret och bildligt, för borgerliga vetenskapsmän (Schiebinger 1989). Men när vetenskaplig kunskap började tolkas som rationell och abstrakt blev kvinnor utfrusna. Vid slutet av artonhundratalet var bilden av den praktiserande forskaren den av den distanserade, distingerade manlige experten som riktar sin blick mot, avslöjar och erövrar det kvinnligt kodade

forskningsobjektet: "Naturen" (Jordanova 1989). "Kvinnan" (och därmed också sexualiteten) representerade den irrationella vidskepelsen, "kloka gummors skrock" [*old wives' tales*], i motsats till ett progressivt, rationellt vetenskapligt förhållningssätt.

Konstens och kulturproduktionens världar har en likartad historia, även om den kompliceras av det tidiga artonhundratalets romantiska rörelse, som helt och hållet förde den manliga protagonisten utanför samhället, in i individualitetens och genialitetens Ingenmansland (*sic*). Sådana mäns ovärldsliga prestationer ägde dock rum på en märkligt publik arena, som i likhet med alla andra offentligheter förblev beroende av icke erkända bidrag från uteslutna, mestadels kvinnliga supportrar (Battersby 1989). För att ta del i ateljékulturens offentliga värld som protagonist snarare än som musa eller modell måste kvinnor, med Griselda Pollocks ord, välja mellan att vara människa och att vara kvinna (Pollock 1992: 56).

Ett antal offentliga organisationer, av vilka fackföreningarna är de mest kända, utvecklades inom den växande arbetarklasskulturen. Eftersom de var i opposition mot den dominerande kulturen visade vissa av dem, som till exempel den kooperativa rörelsen, större beredvillighet att omfatta kvinnliga intressen, om än inte kvinnorna själva.

Vid sidan av att de hävdade att de ägde tillgångar i form av skicklighet och arbetsförmåga, började också arbetarklassens män argumentera för att förnuft, snarare än egendom i sig, borde vara det avgörande för politiskt deltagande. Härigenom skapades ett möjligt utrymme för kvinnor, vilka, kunde man då hävda, också ägde förnuft. Man förde även fram åsikten att "Folket" skulle ha rättigheter oavsett egendom – människosläktets rätt till överlevnad. Problemet uppstod när

man skulle definiera vilka som var Folket; om det omfattade kvinnor, uppvisade dessa kvinnor förnuft? Kvinnor omfattades av den radikala politiken i varierande utsträckning. I samhällen i vilka många kvinnor var anställda på textilfabriker och till exempel medlemmar i fackföreningar fanns inte överraskande en större mottaglighet för kvinnors insatser.⁸ Inte desto mindre stod det runt 1850-talet klart att det var männen som fått uppgiften att föra talan inför omvärlden (Alexander 1984).

I slutet av artonhundratalet ledde den växande statsapparaten, frivilligorganisationernas omsorger om arbetarklassens liv och förändringar i anställningsmönstren inom en expanderande stadskultur till en förstärkning av en form av arbetarklassrespektabilitet mer direkt grundad på äktenskap och ett viss slags hemliv (se Gillis 1986). "De avvikande" blev åtminstone delvis definierade utifrån avvikelse från förväntat genusbeteende.⁹ I nittonhundratalets arbetarrörelse kvarlevde en underliggande föreställning med rötter i de genuskodade världar som härletts från framgången för den politiska ekonomins fundamentala kategorier, trots dessa skiftningar och den inneboende svårigheten att upprätthålla förväntade genusskillnader grundade på en manlig familjeförsörjare med en beroende fru och barn.

Var och en av dessa segmenterade offentliga världar hade den rationelle mannen som sitt centrum och den förkroppsligade kvinnan i periferin. Trots detta var den manliga dominansen över det offentliga inte utan problem. Från omkring ett trekvartssekel in på artonhundratalet började en separat halv-offentlig sfär, "det sociala", skild från det ekonomiska och politiska växa fram. Detta var delvis ett resultat av förhandlingar och protester från politiskt aktiva kvinnor som försökte ta sig in på den offentliga arenan ge-

nom att engagera sig i lokala frågor och filantropi, något man såg som en förlängning av familjeangelägenheter (Riley 1988, Lewis 1991). Men föreställningen om en separat social sfär fortsatte samtidigt ge upphov till inskränkningar. Den avskärmade vad som kom att kallas ”kvinnofrågor” – familjen, barn, hälsa och socialt arbete – och på så sätt minimerades det kvinnliga inflytandet på ”riktiga” frågor som politik och ekonomin.

Icke desto mindre hade medelklassens form av hemliv aldrig fullt ut anammats av den högre medelklassen och aristokratin, där männen skötte sina egendomar eller använde herresätet som grund för att ta sig in i politiken medan kvinnorna skötte sällskapslivets representationer och de sociala funktioner som kännetecknade deras samhällsställning. Fruen och döttrarna till den kyrkliga dignitären, diplomaten, rektorn och amiralen hade en lika klar position som kvinnan som hade ”äktat en lantegendom”; idealt skulle ingen av dem tillbringa mycket tid i barnkammaren och ingen alls i köket utom, möjligtvis, för att ge order.

Många överklasskvinnor var redan aktiva i en halvoffentlig social sfär. Deras medelklassmotsvarighet utgjorde däremot ofta kärntruppen i de organisationer och rörelser som bildade den kvinnligt kodade och opolitiska domänen av sociala insatser riktade mot dem som befann sig lägre ner på den sociala rangskalan. Tillsammans med en framväxande feministisk rörelse började många aspekter på familje- och sexuella relationer bli del av den offentliga diskursen.

På 1860- och 1870-talen väcktes frågor som gav upphov till starka reaktioner från allmänheten, något som tyder på att genusrelationerna skapade spänningar som kom upp till ytan under det ökade trycket från proto-feministiska reaktioner. En sådan fråga

var de intensiva diskussionerna om bruket att lämna spädbarn till betalda vårdare (ammor och ”änglamakerskor”); en annan var den bittra striden om vad som kunde anses som tillåten makt över – och våld mot – hustrur. En känsla av oro färgar diskussionerna om sådana bruk och handlingar, vilka i många fall hade pågått i årtionden utan att uppmärksammas (Arnot 1994, Hammerton 1992).

Föränderlig offentlighet

Sådana debatter tyder på att definitionen av vad som var offentligt inte förblev statisk utan förändrades över tiden. Man kan till exempel fråga sig om värdinnorna för politiska och sociala salonger, vilka fortsatte att verka som viktiga men informella politiska påtryckare, befann sig i en offentlig eller privat sfär. På grund av genusrelationernas speciella struktur var det mångomtalade ”kvinnlige inflytandet” i viktoriansk tid inte helt utan verklighetsförankring: den intima sängkammarmarknadsrelationens makt bör inte underskattas. Och mot slutet av artonhundratalet började kvinnor få en mer genuint offentlig röst som författare och i redigering och förlagsverksamhet, liksom de utgjorde en inflytelserik läsargrupp. Givetvis hade kvinnor sysslat med alla dessa aktiviteter ända från det att läskunnigheten utsträcktes till mer än bara en liten elitgrupp. Skillnaden under det sena artonhundratalet var att de allt mer kunde göra det med egna röster och genom en större mängd positivt inställda distributionskanaler.¹⁰ Ändå måste man hålla i minnet att alla dessa aktiviteter fortfarande bedrevs i sovrummets, salongens eller läsrummets halvprivata värld. Herrskapskvinnor kunde i alla fall sällan ses fritt ströva omkring i trakten runt Grub Street, brödskrivarnas gata, åtminstone inte utan en manlig sponsor eller beskyddare.

Variation, förändring, otydliga gränser – allt detta gav utrymme för en omgruppering av genuskomponenterna i dessa hörnstenar i det moderna engelska samhället. Till och med i de offentliga reservat som till sin karaktär var utpräglat manliga var kategorin ”kvinna” alltid en del i definitionen, om än inte annat än som skuggan utan vilken ingen bild kan projiceras. De föreställda ”andra” kan aldrig undvikas helt; antingen ses de som dem som *inte* är som den grupp som har tolkningsföreträdet eller som dem vars förmodade intresse de maktägande legitimerar sina handlingar med. Betoning på *olikhet* kunde förmedlas som misogyni eller chevale-reskhet, två sidor av samma mynt.

Det kan alltså inte råda något tvivel om att en förståelse av den ”offentliga sfären (sfärenna)” är central för feministisk historia. När man väl accepterat detta följer att nyckelfrågor om skapandet av *identitet* måste utsträckas bortom familj, hem och barndom. De oskarpa gränserna mellan offentligt och privat måste uppmärksammas som ett område där identiteter – utifrån ras, etnicitet och klass och sexuell läggning såväl som genus – formas.

På sätt och vis har feministisk historia i och med dessa utvecklingar slutit cirkeln. Insikten att såväl mäns som kvinnors identitet skapas både av individuella livssituationer och av hur uppfattningen om det offentliga konstrueras, bekräftar det ursprungliga argumentet att det privata inte bara måste problematiseras utan också betraktas som en social konstruktion. När vi reviderar dessa föreställningar om det offentliga, kan vi se att om man enbart sätter likhetstecken mellan det privata och hem och familj döljs viktiga antaganden om genus. Till exempel har familjehistoriker tagit det för givet att män, vilka primärt sågs som aktörer i det offent-

liga, på något sätt inte konstituerades i familjen, åtminstone inte efter barndomen.

För att citera John Demos klassiska studie av familjelivet i kolonialtidens Amerika: ”I synnerhet familjen står helt skild från de flesta andra aspekter av livet. Vi har kommit att anta att närhelst en man lämnar sitt hem ’för att gå ut i världen’ passerar han en mycket väsentlig gräns” (Demos 1974: 186, se även Casey 1989: 15). Dessutom hade många män, som tillbringade stora delar av sin tid i lönearbetets offentlighet och i ett antal officiella organisationer, även tillgång till ett ”privatliv” som de tillbringade i icke-hemmiljöer (offentliga miljöer?) som teatrar, kapplöpningsbanor, boxningsringar, klubbar och marknadstorg. Till och med deras mest privata, ”sexuella” aktiviteter delades mellan hemmet och de offentliga arenorna kaféer, puben, krogen, värdshuset och bordellen.¹¹ Man skulle kunna hävda att dessa starkt manligt präglade lokalteter tycktes, väl så mycket som hemmets härd, erbjuda en tillflykt från marknadens hårda värld, dock inom en manligt kodad kultur där paternalistiska och broderliga relationer frodades obehindrade av anspråk från beroende och/eller krävande kvinnfolk (Clawson 1989, Lake 1986).

Kategorin ”kvinnor” å andra sidan (och gifta kvinnor i synnerhet), till och med de kvinnor som kanske tillbringade mycket tid på offentliga platser, definierades av en mer inskränkt form av alltomfattande privatliv: ”den enkla separationen mellan offentligt och privat hade ingen verklig mening för dem” (Levin 1989: 151).

Kvinnor i offentlighet och feminism

En förståelse av de komplicerade och skiftande relationerna mellan offentligt och privat – politik, arbete (vetenskap, konst, religion, filantropi, krig) och hem, män och kvinnor –

kan hjälpa oss att reda ut såväl de problem som försvårat samtida försök att studera kvinnors historia i offentligheten som feminismens historia – överlappande *men på intet sätt synonyma* ämnen. Den kan också underlätta försöken att få grepp om de notoriskt besvärliga frågorna om *jämlikhet* och *olikhet*, för båda klassificeringarna har sin grund i en genusneutral offentlig sfär i vilken kvinnor kan/borde eller inte kan/inte borde passas in (Rendall 1987: introduktionen, Scott 1988).

Analys av brittisk artonhundratalspolitik har koncentrerat sig på klass och klassers agerande; med tanke på den föregående diskussionen betyder detta att kvinnor kan ha upplevt, och reagerat på, sådant agerande annorlunda än män. Till exempel visar en aktuell australiensisk studie hur kampen mellan ett framväxande urbant högreståndsskikt och det befintliga kommersiella ledarskapet i en provinsstad upplevdes som en politisk intressekonflikt av männen, men som en kamp om sociala (status-)relationer bland kvinnor från samma samhällsskikt och till och med från samma familjer (Russell 1994). Eller ta historien om kvinnors plats i den brittiska chartismens, rösträttsrörelsens, historia: inte bara de frågor som väcktes utan själva *sättet* man organiserade sig på hade en outtalad men starkt genuskodad dimension (Clark 1987).

Ätminstone delvis kan det som definieras som "politiskt handlande" ha varit det som definierades som manligt, men aktuella feministiska frågeställningar har töjt gränserna för det "politiska" till att omfatta även andra konfliktområden. Sådana omdefinieringar förändrar gränserna för det privata likaväl som för det offentliga. Man har till exempel upptäckt att under hela den moderna perioden valde uppenbarligen vissa kvinnor att inte gifta sig (även om de ofta förblev del i

släkt- och familjegrupper). Kan detta och den "tysta strejken" från ett sent artonhundratals som innebar en medveten begränsning av antalet barn utgöra en form av kvinnopolitik inom den privata sfären?¹²

Kvinnor trädde också ut mer öppet på den offentliga arenan; somliga med medelklassbakgrund överförde bokstavligen sina privata liv till offentliga institutioner – välfärdsinrättningar i arbetarstadsdelar, skolor, sjukhus, internatskolor. I sådana fall var detta att leva borta från hem och familj en offentlig handling i sig, och kvinnor förväntade sig att ägna sig åt affärer, arbeta med socialt arbete och olika yrkessysselsättningar samt välgörenhet (oavsett om de faktiskt var finansiellt självförsörjande eller ej). I detta följde de en tradition av arbetarklasskvinnor som hade arbetat som föreståndare för fattigvårdslagens anstalter och liknande positioner med mindre överdrivet imposanta titlar (Vicinus 1985, Deutsch 1994). Sådana kvinnor tenderade dock att vara exceptionella. Vanligen måste de som blev politiskt aktiva verka i en redan manligt definierad sfär med manligt strukturerade institutioner och sedvänjor, som till exempel olika påtryckargrupper, politiska partier eller fackföreningar. Detta var till stor del ett resultat av kvinnors lokalisering inom familjen, vilken gav en särskild präglning åt de relationella aspekterna på klass, grupper inom klasser, intressegrupper, religiös tillhörighet och etniska grupper.¹³

De kvinnor som började uppfatta sina intressen som gemensamma med andra kvinnors snarare än, eller såväl som, med mäns ur sitt eget samhällsskikt, befann sig i en särskilt besvärlig position. De hade lojaliteter till familj och klass å ena sidan och statusidentitet som *kvinnor* å andra sidan. Under den kvinnliga rösträttskampanjens tid påverkades vissa frågor på ett sätt som fick betydelse för kvin-

nor i alla samhällsskikt. De flesta suffragetterna bar med sig tidigare existerande klass- och partiloyaliteter till kampanjen; exempel på sådana frågor var att kräva fullständig jämlikhet mellan könen vad gällde rösträtt i motsats till arbetarklassens krav på representation i parlamentet genom en enbart manlig rösträtt för arbetarklassen (Holten 1986: 5). Kvinnor inom traditionella stödorganisationer till partier, som *Women's Liberal Party Federation* upplevde den klassiska konflikten mellan feminism och partiloyalitet i flera olika stridsfrågor – till exempel möjligheten att anställa kvinnlig barpersonal då deras intressen som kvinnor låg i nykterheten. Denna hållning gick emot det liberala partiets officiella linje, som understöddes av spritbranschen, där man cyniskt använde feministiska argument för att stödja "lika rättigheter på arbetsmarknaden" (Hirschfield 1990: 190). Att samtidigt bekräfta och förneka att "kvinnor" utgjorde en särskild grupp var ett genomgående drag bland labourpartiets medlemmar fram till mellankrigstiden (Collins 1990, Thane 1991).

Historiker har alltför ofta betraktat sådana konflikter antingen som exempel på splittringen mellan jämlikhet och olikhet eller som personliga konflikter mellan krav från kvinnans närmaste familj å ena sidan och engagemanget i den "första kvinnorörelsen" å den andra. Men eftersom kvinnor var så starkt kopplade till den sociala hierarkins relationella aspekter, uppfattades deras illojalitet ofta som något mycket större än att bara negligera familjeplikter – även om detta var allvarligt nog. Sådana kvinnor svek också "saken" genom att dra sig undan sin särskilda roll i den egna gruppens moraliska – och därmed sociala – gränsbevakning, vare sig denna var ett samhällsskikt eller till och med den engelska "rasen" (Lockwood 1989: 233).

Vad få var beredda på var att i slutänden

skulle kampanjer som använde liberala principer om individens självbestämmande och jämlikhet, eller till och med sådana påståenden som gjordes utifrån kvinnans plats i familjen, blottlägga den offentligt/privata tudelningens radikala motsägelser, inklusive den rationelle, individuella mannen och den feminiserade, beroende kvinnan (Shanley 1989: 20). På vissa sätt var den antifeministiska retoriken mer medveten om denna potential än andra var eller har varit sedan dess.

Familjeloyaliteter påverkade kvinnors politiska engagemang på komplicerade sätt. Arbetarklasskvinnor i områden där lönearbete var vanligt och tillgängligt, såsom i textilindustrin eller skotillverkningen, slets ofta mellan ett dygdigt oberoende, som omförhandlade deras kvinnlighet vad det gällde att försörja sina familjer genom lönearbete, och de mer avlägsna band som knöt samman alla kvinnor: gifta och ogifta, hemmafruar, kvinnor som utförde utlagt arbete i sina hem och verkstads- och fabriksarbetande kvinnor. Sådana fall belyser spänningen mellan upplevda identiteter som arbetare och som kvinnor (Evans 1991, Blewett 1988, Kessler-Harris 1989).

Modet att tala

Men även när de "steg ut i offentligheten" gjorde många kvinnor det (och gör så fortfarande) för att skydda och stärka sin position inom gränserna för kategorin "kvinnor" såsom denna har konstruerats inom hemmet och familjen. Från det tidiga artonhundratalets engagemang i rörelsen mot slaveriet tog många kvinnor del i politiska kampanjer runt frågor som vanligen ansågs knutna till hemmets och det privata sfären (Midgeley 1993). Å andra sidan kunde krav på jämlikhet inom den manligt definierade offentliga sfären uppfattas som ett dubbelt hot, först mot

”fundamentet för personlig identitet, samhällslig stabilitet och den moraliska ordningen” men också som något som bidrog till den kvinnliga kulturens sönderfall. Denna kultur hade ett mycket starkt inslag av krav på män om stöd och beskydd, så att framställandet av kvinnor som autonoma individer ”helt utan omvårdande och enande dygder” föreföll försvaga denna position (DeHart 1991: 248, se även Kent 1988).¹⁴ Gentemot sådana ansevärda ”sekundärvinster” har det ofta varit svårt att hålla intresset för feministiska frågor om lika rättigheter levande. För att sammanfatta komplexiteten i dessa positioner har uttrycket ”samfällig eller försonlig konflikt” stundtals använts. Sådana föreställningar har dock en tendens att släta över de inneboende maktskillnaderna i många av artonhundralets genusrelationer (Sen 1990, se även Grosholz 1988).

Kvinnor som agerar som grupp i eget intresse har mötts med särskild hätskhet. Reaktionen visar vilken vrede som väcktes av den förmenta illojalitet man menade att kvinnor som sökte individuellt självbestämmande visade, som vore det någonting i det närmaste obscen att de kvinnliga väktarna av moral och statusgränser tog sig för att som individer delta i det politiska området. Artonhundertalsepiteten ”viljestark”, ”mankvinna”, ”förtorkad” som användes om kvinnor som av egen kraft steg ut på den politiska arenan, avslöjar rädslan för en förkroppsligad sexualitet som sprängde sönder denna sfärs abstraktion.

Artonhundralets hinder för kvinnor att, från talarstolen såväl som från den politiska estraden, tala och skriva offentligt var en integrerad del av denna process (fast ironiskt nog skrev, om än inte talade, tusentals kvinnor på ”offentliga” platser, som vi nu vet). Hur skulle det ha kunnat vara annorlunda

om kategorin ”kvinnor” kom att förstås som villkorlig, beroende av en relation till ”sina” män? Och maskulinitet, full manlighet, var åtminstone delvis definierad som förmågan ”att tala för andra”. Alla typer av manliga intressen, partier och grupper såväl som enskilda män, har genomgående lyft fram kvinnlig symbolik, beskyddandet av ”sina” kvinnor, som den avgörande delen av manlig värdighet och makt, inklusive makt över andra män (Ryan 1992) – herrmiddagen eller dryckeslaget där man avrundar kvällen med skålen: ”Damernas skål, Gud välsigne dem”.

Det är således inte svårt att förstå att uppropet från artonhundralets kvinnorörelse till kvinnorna att sträcka sig utanför familjen, klassen eller annan grupp och identifiera sig med sina medsyststrar som kvinnor uppväckte en likaledes passionerad hängivenhet från anhängarna. Martha Vicinus nyskapande och belysande diskussion om den andliga såväl som kroppsliga karaktären hos de engelska militanta suffragetternas kampanj, understryker hur den speciella konstruktionen av ”kvinnor” både som en kategori och som en grupp stärkte och formade denna rörelse (Vicinus 1985), för feminism, liksom kvinnor, stammade från föreställningen om ett förkroppsligat själv.

Som vi har sett hade dock samma krafter som konstruerade kvinnorna som den moraliska ordningens nyckelfigurer förvägrat dem tillträde till viktigare institutioner samt möjligheter att skaffa resurser i form av tid, energi, pengar, organisation, byggnader och utbildning åt gruppen. Deras ansträngningar för att agera som grupp förlöjligades ofta, deras försök att skapa egna ritualer eller traditioner avfärdades som banala och stillösa. Kvinnors offentliga framträdanden var alltid öppna för sexuella anspelningar eftersom definitionen av kategorin ”kvinna” omfattade

det sexuella, från vilket kategorin ”man” hade blivit undantagen.

För många kvinnor krävdes det oerhört mod att agera på formella offentliga arenor, och det är uppmuntrande att dessa ansträngningar uppmärksammas och förevisas. I sin entusiasm över att hitta ”kvinnor i offentligheten” har dock feministiska historiker tenderat att förbise att göra distinktioner mellan kvinnor som agerar som familjemedlemmar, utifrån klasstillhörighet, eller utifrån någon annan gruppstillhörighet snarare än att agera som (eller förutom att agera som) ”kvinnor”. Det senaste årtiondets varierade och detaljerade forskning kring kvinnor i offentligheten, liksom om feministiska organisationer och aktioner, har bortom allt tvivel visat på de många variationerna av offentligt liv. På något sätt måste vi låta denna levande och rörliga syn fritt utvecklas samtidigt som vi erkänner de problem som skapas av kategorierna med vilka vi bedriver vårt historiska arbete. I vilken utsträckning påverkade den manliga kodningen av offentliga institutioner, språket och bildspråket kvinnors syn på sig själva, inklusive det gränsöverskridande beteendet – och senare in på nittonhundratalet, definitioner av – lesbiskhet? Fanns det sätt på vilka kvinnor använde offentlighetens manliga språk till egen fördel och som störningsmoment i den offentliga diskursen? Vilka var de långsiktiga effekterna av sådana störningar?

För att kunna besvara sådana frågor måste vi lyssna uppmärksamt på hur ”offentligt” och ”privat” användes i språket hos de historiska aktörerna själva (Rendall 1990). Hur ska man kunna lyfta fram att utestängandet från politiska tankar, ekonomiska och sociala teorier och traditioner under vissa omständigheter faktiskt kan ha lämnat kvinnor utrymme att ta initiativet? Var och under vilka omstän-

digheter kunde vissa kvinnor på vissa platser ändra villkoren för debatten, inklusive definitionen av vad som var politiskt, vad som var ekonomiskt, vad som var socialt – och faktiskt, vad som var offentligt och vad som var privat?

Nya identiteter

Med tanke på genuskategoriernas struktur och avgörande betydelse för artonhundratalets familjebegrepp med dess åtföljande manliga familjeförsörjare, kvinnliga hemmafru och icke-arbetande barns roller, såväl som kvinnlighetens och manlighetens språk, är det inte svårt att förstå varför kvinnor i offentligheten utgjorde ett sådant hot mot identiteten – för både män och kvinnor. I en tid av sådana snabba teknologiska förändringar, geografisk och social rörlighet tillsammans med det sena artonhundratalets minskade religiositet hos medel- och överklassen, var en känsla av ett själv, en identitet, avgörande för den psykiska såväl som den materiella överlevnaden. Och under nittonhundratalet vände sig denna känsla mer och mer mot ett privat och i slutändan sexuellt själv.

Eftersom hela uppbyggnaden med den rationella individualismen och uppdelningen i offentligt/privat har kommit att tas för given, och är allmänt vedertagen inom statliga, utbildningsmässiga och ekonomiska byråkratier, är det begreppet ”sexualitet” som har kommit att ”innehålla nyckeln till självets hermeneutik” (Padgug 1989, Halperin 1989: 271). Samma dikotomier som producerade språket för lika rättigheter och indirekt postulerade sexuella skillnader, skapade också den erotiska sfären, och ”överbetonade uppsplittringen mellan köttslig lusta och kärlek, begär och förnuft, upphetsning och kamratskap vilket lämnade djupa och bestående men hos män likaväl som hos kvinnor” (Copleman

1990: 325). Det nya med en sådan världsbild framkommer i fallstudierna, huvudsakligen av lesbiska kvinnors och bögars identitet, vilka har börjat utforska hur sexualitet och sexuell läggning som kärnpunkten i den västerländska identiteten växte fram som en del av differentieringen av det offentliga och det privata. Homosexuell identitet som vi förstår den skulle inte ha kunnat existera om inte sexualiteten som en del av den privata sfären redan hade avförts från en förment offentlig sfär (Weeks 1981).

”Sexualitet”, de begär och fantasier den beledsagar, såväl som den fysiska reproduktion den implicerar, kan inte saklöst avskäras från resten av det mänskliga livet. Det kartsianska schemat, med sin trotsiga gest av manligt oberoende av det kroppsliga och sålunda från vad som definierades som det kvinnliga, var ett anspråk som också var en kompensation för en djup förlust (Bordo 1986: 451). Vi börjar genom olika empiriska studier förstå att ofta upphöjdes oberoende och förnekades förlust genom att kategorisera kvinnor (och med dem ”förkvinnligade” judar, svarta eller infödda, underlägsna andra) som försjunkna i sin biologi. Dessa grupper representerade potentiellt omstörtande alstringskrafter som den manliga individualiteten måste betvinga – de partikularistiska familjeband som medborgarmannen måste höja sig över och som vissa män ville försöka utbilda/rädda kvinnor från (Englestein 1992: 302).¹⁵

Fastän kvinnor hade möjligheten att föda barn och på så sätt förnya befolkningar, så måste oundvikligen dessa bräckliga och dödliga människoliv i sin tur en gång ta slut. Det var inom den abstrakta manliga sfären som den oändliga och oförstörbara generativa kraften skulle ligga. På sexton- och sjuttonhundratalet var det män som, genom sam-

hällskontraktet, framfödde medborgarsamhället (Pateman 1989: 45). Det var det tidiga artonhundratalets ingenjörer och företagare som genom sina ”hart när mirakulösa skapelser”, maskinerna, tycktes ge liv genom obefläckad avlelse och i processen förse maskinbaserad industriproduktion med kvinnors livsskapande funktion (Newton 1994). Mot slutet av artonhundratalet föreföll det bara vara män som ”kunde föda fram den politiska självständigheten, nationens oförstörbara gemenskap” (Lake 1992: 307). Sådana övertaganden av reproduktionen och gester mot odödligheten grundades på, såväl som vidmakthöll, uppsplittringen mellan det offentliga och det privata.

Vi, i det sena nittonhundratalet, är arvtagarna till en värld strukturerad efter dessa kategorier och föreställningar. De fortsätter verka subtextuellt och informellt till kvinnors (och andra underordnade gruppers) nackdel långt efter att direkta formella restriktioner för kvinnors inträde i den offentliga sfären har upphävts (Fraser 1992: 32).¹⁶ Liksom i varje mänskligt samhälle är konstruktionen av sådana kategorier vår kulturs sätt att förstå och acceptera skapelsens och dödlighetens mysterier. Men till skillnad från alla andra tidigare kulturer hade artonhundratalets England makten, genom sitt imperium och sin utbredda ekonomiska och militära dominans, genom sina värderingar, teknologier och språk – förvisso aldrig obestridd men trots det alltid närvarande – att forma inte bara vårt öde utan också potentiellt sett en ansevärd del av planetens öde.

Översättning: Karin Lindeqvist

© Leonore Davidoff. Artikeln är en något förkortad version tidigare publicerad med titeln ”Regarding Some ‘Old Husbands’ Tales’: Public and Private in Feminist History” i antologin *Feminism, the Public and the Private*,

red. Joan B. Landes, Oxford University Press 1998. En avsevärt längre version i två delar publicerades ursprungligen som kapitel 8 i Davidoffs egen essäsamling *Worlds Between: Historical Perspectives in Gender and Class*, Polity Press 1995.

NOTER

- Jag vill tacka följande personer för värdefulla synpunkter: Carole Adams, Monika Bernold, Barbara Caine, Delfina Dolza, Christe Hammerle, Alice Kessler-Harris, Catherine Hall, David Lee, Jane Lewis, Susan Margarey, Jill Matthews, Jane Rendall, Sonya Rose, Alison Scott, Eleni Varikas, Ulla Wikander, Ludmilla Jordanova, Diana Gittins och Citlali Rouirusa.
1. Detta var en stor debatt på 1970-talet som inleddes av Michelle Rosaldo och vidare av Edward Ardener och Sherry Ortner. Se särskilt Ortner (1974). Ortner fick svar av Nicole-Claude Mathieu (1978).
 2. Feministiska sociologer tycks ha varit mer medvetna än somliga historiker om betydelsen av familj och släktskap. Se t.ex. Smart (1984).
 3. Se också diskussionen om moderskap, förkroppsligat samband och deras förhållande till kategorin "person" i Bordo (1993).
 4. Detta innebär inte att män inte tog del i konsumtionen. Tvärtom lade de ner anseelig tid och tankemöda på att köpa lämpliga saker till hemmet; dock tenderade det att finnas en skillnad mellan manliga saker – vin, mattor, vagnar, hästar och större inventarier – och kvinnliga – mindre inventarier, gardiner, husgeråd, bordsserviser, prydnadsföremål. För en allmän diskussion, se McKendrick, Brewer & Plumb (1982).
 5. Rädslan att kvinnlig shoppingaktivitet skulle luckra upp distinktionen mellan marknad och hem diskuteras i Rappaport (1996).
 6. Om relationen mellan status, heder, officiell makt och förmögenhet, se Weber (1948).
 7. Detta har till stora delar förbisetts vad gäller arbetarklassen. Men för en analys av idealiseringen av "Vår Mamma" som familjelivets centralpunkt, se Ross (1994).
 8. Detta stycke är i mycket inspirerat av analysen i Clark (1995), se också Schwarzkopf (1991).
 9. Jane Lewis (1991) skriver om hur Helen Bosanquet och kvinnorna i Fabian Society förstod svårigheterna.
 10. Det finns mycket skrivet om kvinnor som författare och läsare. Standardverket för att följa några av dessa förändringar över artonhundratalet är emellertid fortfarande Showalter (1977).
 11. Bailey (1990) analyserar förändringar i några av dessa aktiviteters lokalitet och form.
 12. Föreställningen om "hemfeminism" i samband med medelklassens sjunkande födelsetal lanserades först på 1970-talet av bland andra Daniel Scott Smith, men dessa idéer har återkommit i mer sofistikerad form. Se t.ex. begreppet den "tysta strejken" i Bland (1986: 138) och Reiger (1985).
 13. Intresset på senare tid för förhållandet mellan genus och nationell identitet har väckt liknande frågor i många olika sammanhang. Se Hall m.fl. (1993).
 14. En sådan position tar på allvar de "sekundära vinster" som en del kvinnor kan göra genom äktenskap (eller genom att vara pliktrogna systrar eller döttrar) vad gäller mäns uppmärksamhet och understöd. Om makten i denna position såväl som dess pris, inte minst psykiskt, se Miller (1980).
 15. Den allmänna diskussionen i England om sexuellt beteende och sexualitetens natur nådde ett crescendo under de första årtiondena av nittonhundratalet. För en ovanligt belysande fallstudie av försök att sammankoppla offentligt och privat liv genom sexualiteten, se Lewis (1994).
 16. För en nyskapande syn på dessa frågor i ett norskt sammanhang, se Borchgrevink & Holter (1995).

LITTERATUR

- ACKER, JOAN (1990) "Making Gender Visible", Roslyn Wallach Bologh, *Love or Greatness: Max Weber and Masculine Thinking – A Feminist Enquiry*, Unwin Hayman.
- ALEXANDER, SALLY (1984) "Women, Class and Sexual Differences in the 1830s and 1840s: Some Reflections on the Writing of Feminist History", *History Workshop Journal* 17.
- ARNOT, MARGARET (1994) "Infant Death, Child Care and the Law: 'Baby-Farming' and the First Infant Life Protective Legislation of 1872", *Continuity and Change* 9(4).
- BAILEY, PETER (1990) "Parasexuality and Glamour: The Victorian Barmaid as Cultural Prototype", *Gender and History* 2(2).
- BATTERSBY, CHRISTINE (1989) *Gender and Genius: Toward a Feminist Aesthetics*, Women's Press.
- BENHABIB, SEYLA (1992) "Models of Public Space: Hannah Arendt, the Liberal Tradition and Jürgen Habermas", Craig Calhoun (red.) *Habermas and the Public Sphere*, MIT Press.
- BENSON, SUSAN (1988) *Counter Cultures: Sales-women, Managers and Customers in American Department Stores 1890-1940*, University of Illinois Press.
- BLAND, LUCY (1986) "Marriage Laid Bare: Middle-Class Women and Marital Sex 1880-1914", Jane Lewis (red.) *Labour of Love: Women's Experience of Home and Family 1850-1940*, Blackwell.
- BLEWETT, MARY (1988) *Men, Women and Work: Class, Gender, Protest in the New England Shoe Industry 1780-1910*, University of Illinois Press.
- BORCHGREVINK, TORDIS & HOLTER, ØYSTEIN GULLVÅG (red.) (1995) *Labour of Love: Exploring Gender, Work and Family Interaction*, Avebury.
- BORDO, SUSAN (1986) "The Cartesian Masculinization of 'Thought'", *Signs* 11(3).
- (1993) *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture and the Body*, University of California Press.
- CASEY, JAMES (1989) "The Individual: His Wife and Family", James Casey, *The History of the Family*, Blackwell.
- CLARK, ANNA (1995) *The Struggle for the Breeches: Gender and the Making of the British Working Class*, University of California Press.
- CLAWSON, MARY ANN (1989) *Constructing Brotherhood: Class, Gender and Fraternalism*, Princeton University Press.
- COLLIER, JANE FISHBURNE & YANAGISAKO, SYLVIA JUNKO (red.) (1987) *Gender and Kinship: Essays Toward Unified Analysis*, Stanford University Press.
- COLLINS, CLAIRE (1990) "Women and Labour Politics in Britain 1893-1932", University of London.
- COPELMAN, DINA (1990) "Liberal Ideology, Sexual Difference and the Lives of Women: Recent Works in British History", *Journal of Modern History* 62(2).
- DE HART, JANE SHERRON (1991) "Gender and the Right: Meanings Behind the Existential Scream", "Gender and the Right", Nancy Hewitt (red.), specialnummer, *Gender and History* 3(3).
- DEMOS, JOHN (1974) *A Little Commonwealth: Family Life in a Plymouth Colony*, Oxford University Press.
- DEUTSCH, SARAH (1994) "Reconceiving the City: Women, Space and Power in Boston 1870-1910", *Gender and History* 6(2).
- ELEY, GEOFF (1992) "Nations, Publics and Political Cultures: Placing Habermas in the Nineteenth Century", Craig Calhoun (red.) *Habermas and the Public Sphere*, MIT Press.
- ENGLESTEIN, LAURA (1992) *The Key to Happiness: Sex and the Search for Modernity in Fin-de-siècle Russia*, Cornell University Press.
- EVANS, CLARE (1991) "The Separation of Work and Home? The Case of the Lancashire Textiles 1825-1865", University of Manchester.
- FRASER, NANCY (1992) "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually-Existing Democracy", Craig Calhoun (red.) *Habermas and the Public Sphere*, MIT Press.
- GILLIS, JOHN (1986) *For Better, For Worse: British Marriages from 1600 to the Present*, Oxford University Press.

- GROSHOLZ, EMILY (1988) "Women, History and Practical Deliberation", Mary Gergen (red.) *Feminist Thought and the Structure of Knowledge*, New York University Press.
- HALL, CATHERINE, LEWIS, JANE, MCCLELLAND, KEITH & RENDALL, JANE (red.) (1993) "Gender and National Identity", specialnummer, *Gender and History* 5(2).
- HALPERIN, DAVID M. (1989) "Is There a History of Sexuality?", *History and Theory* 28.
- HAMMERTON, JAMES (1992) *Cruelty and Companionship: Conflict in Nineteenth-Century Married Life*, Routledge.
- HARRIS, OLIVIA (1981) "Households as Natural Units", Kate Young, Carol Wolkowitz & Roslyn McCullagh (red.) *Of Marriage and the Market: Women's Subordination in International Perspective*, CSE Books.
- HIRSCHFIELD, CLAIRE (1990) "A Fractured Faith: Liberal Party Women and the Suffrage Issue in Britain 1892-1914", *Gender and History* 2(2).
- HOLTON, SANDRA STANLEY (1986) *Feminism and Democracy: Women's Suffrage and Reform Politics in Britain 1900-1918*, Cambridge University Press.
- JORDANOVA, LUDMILLA (1989) *Sexual Visions: Images of Gender in Science and Medicine Between the Eighteenth and Twentieth Centuries*, Harvester Wheatsheaf.
- (1993) "Women's Testimonies on 'Public' and 'Private' in Eighteenth-Century England", paper presenterat på konferensen om offentliga och privata sfärer i tidigmoderna Europa, University of Exeter, mars. Återgivet med författarens tillstånd.
- KENT, SUSAN KINGSLEY (1988) "The Politics of Sexual Difference: World War I and the Demise of British Feminism", *Journal of British Studies* 27.
- KERBER, LINDA (1988) "Separate Spheres, Female Worlds, Women's Place: The Rhetoric of Women's History", *Journal of American History* 75(1).
- LOCKWOOD, DAVID (1989) *The Blackcoated Worker. A Study in Class Consciousness*, Clarendon Press.
- KESSLER-HARRIS, ALICE (1989) "Gender Ideology in Historical Reconstructions: A Case Study from the 1930s", *Gender and History* 1(1).
- (1993) "Treating the Male as 'Other': Redefining Parameters of Labor History", *Labor History* 34.
- LAKE, MARILYN (1986) "The Politics of Respectability: Identifying the Masculinist Context", *Historical Studies* 22.
- (1992) "Mission Impossible: How Men Gave Birth to the Australian Nation: Nationalism, Gender and Other Seminal Acts", *Gender and History* 4(3).
- LEVIN, PHILLIPA (1989) "'So Few Prizes and So Many Blanks': Marriage and Feminism in Later Nineteenth-Century England", *Journal of British Studies* 28(2).
- LEWIS, JANE (1991) *Women and Social Action in Victorian and Edwardian England*, Edward Elgar.
- (1994) "Intimate Relations between Men and Women: The Case of H. G. Wells and Amber Pember Reeves", *History Workshop Journal* 37.
- LUNDGREN, EVA (1992) "The Hand That Strikes and Comforts: Gender Construction in the Field of Tension Encompassing Body and Symbol, Stability and Change", Maud Eduards et al. (red.) *Rethinking Change: Current Swedish Feminist Research*, Swedish Science Press.
- MATHIEU, NICOLE-CLAUDE (1978) "Man-Culture and Woman-Nature?", *Women's Studies International Quarterly* 1(1).
- MCKENDRICK, NEIL, BREWER, JOHN & PLUMB, JOHN HAROLD (red.) (1982) *The Birth of a Consumer Society: The Commercialization of Eighteenth-Century England*, Europa.
- MIDGELEY, CLAIRE (1993) "Anti-Slavery and Feminism in the Nineteenth-Century Britain", *Gender and History* 5(3).
- MILLER, JEAN BAKER (1980) *En ny kvinnopsykologi*, LiberFörlag.
- MILNER, MURRAY J. (1994) *Status and Sacredness: A General Theory of Status Relations and an Analysis of Indian Culture*, Oxford University Press.
- MOHANTY, CHANDRA, RUSSO, ANN & TORRES, LOURDES (red.) (1991) *Third World Women and the*

- Politics of Feminism*, Indiana University Press.
- NEWTON, JUDITH (1994) "Sex and Political Economy in *The Edinburgh Review*", Judith Newton, *Starting Over: Feminism and the Politics of Cultural Critique*, University of Michigan Press.
- ORTNER, SHERRY (1974) "Is Female to Male as Nature Is to Culture?", Joan B. Landes (red.) (1998) *Feminism, the Public and the Private*, Oxford University Press.
- PADGUG, ROBERT A. (1989) "Sexual Matters: On Conceptualizing Sexuality in History", Kathy Peiss & Christina Simmons (red.) *Passion and Power: Sexuality in History*, Temple University Press.
- PARR, JOY (1994) "Keynsianism, Consumerism and Gender Politics in Canada and Sweden 1943-56", paper presenterat vid konferensen "New Directions in Women's History", Schlesinger Library, Radcliffe College, mars.
- PATEMAN, CAROLE (1989) "Feminist Critiques of the Public/Private Dichotomy", Carole Pateman, *The Disorder of Women: Democracy, Feminism and Political Theory*, Polity Press.
- POLLOCK, GRISELDA (1992) "Painting, Feminism and History", Michèle Barrett & Ann Phillips (red.) *Destabilizing Theory: Contemporary Feminist Debates*, Polity Press.
- RAPPAPORT, ERIKA (1996) "A Husband and his Wife's Dresses: Consumer Credit and the Debtor Family in England 1864-1914", Victoria de Grazia, med Ellen Furlough (red.) *The Sex of Things: Gender and Consumption in Historical Perspective*, University of California Press.
- REEKIE, GAIL (1993) *Temptations: Sex, Selling and the Department Store*, Allen & Unwin.
- REIGER, KAREN (1985) *The Disenchantment of the Home: Modernizing the Australian Family 1880-1940*, University of Chicago Press.
- RENDALL, JANE (red.) (1987) *Equal or Different: Women's Politics 1800-1914*, Blackwell.
- (1990) "Nineteenth-Century Feminism and the Separation of Spheres: Reflections on the Public/Private Dichotomy", T. Andreasen et al. (red.) *Moving On: New Perspectives on the Women's Movement*, Aarhus University Press.
- RILEY, DENISE (1988) "Am I That Name?" *Feminism and the Category of "Women" in History*, Macmillan.
- ROSS, ELLEN (1994) *Love and Toil: Motherhood in Outcast London 1870-1918*, Oxford University Press.
- RUBIN, GERRY R. & SUGARMAN, DAVID (1984) "Changing Views of Credit, Economy and the Law", Gerry R. Rubin & David Sugarman (red.) *Law, Economy and Society 1750-1914: Essays in the History of English Law*, Professional Books.
- RUSSELL, PENELOPE (1994) *A Wish of Distinction: Colonial Gentility and Femininity*, Melbourne University Press.
- RYAN, MARY (1992) "Gender and Public Access: Women's Politics in Nineteenth-Century America", Craig Calhoun (red.) *Habermas and the Public Sphere*, MIT Press.
- SCHIEBINGER, LONDA (1989) *The Mind Has No Sex? Women in the Origins of Modern Science*, Harvard University Press.
- SCHWARZKOPF, JUTTA (1991) *Women in the Chartist Movement*, Macmillan.
- SCOTT, JOAN (1987) "A Reply to Criticism", *International Labour and Working-Class History* 32.
- (1988) "Deconstructing Equality-versus-Difference; or The Uses of Post-Structuralist Theory for Feminism", *Feminist Studies* 14(4).
- SEN, AMARTYA (1990) "Gender and Cooperative Conflicts", Irene Tinker (red.) *Persistent Inequalities: Women and Third World Development*, Oxford University Press.
- SHANLEY, MARY LYNDON (1989) *Feminism, Marriage and the Law in Victorian England 1850-1895*, Princeton University Press.
- SHILS, EDWARD (1982) *Center and Periphery: Essays on Macrosociology*, University of Chicago Press.
- SHOWALTER, ELAINE (1977) *A Literature of Their Own*, Princeton University Press.
- SMART, CAROL (1984) *The Ties That Bind: Law,*

Marriage and the Reproduction of Patriarchal Relations, Routledge & Kegan Paul.

THANE, PAT (1991) "Visions of Gender in the Making of the British Welfare State: The Case of Women in the British Labour Party and Social Policy, 1906-1945", Gisela Bock & Pat Thane (red.) *Maternity and Gender Policies: Women and the Rise of the European Welfare State*, Routledge.

THOMPSON, DOROTHY (1987) "Women, Work and Politics in Nineteenth-Century England: The Problem of Authority", Jane Rendall (red.) *Equal or Different: Women's Politics 1800-1914*, Blackwell.

VICINUS, MARTHA (1985) *Independent Women: Work and Community for Single Women, 1850-1920*, University of Chicago Press.

VICKERY, AMANDA (1993) "Golden Age to Separate Spheres? A Review of the Categories and Chronology of English Women's History", *Historical Journal* 36(2).

WEBER, MAX (1948) "Class, Status and Party", H. Gerth & C.W. Mills (red.) *From Max Weber: Essays in Sociology*, Oxford University Press.

WEEKS, JEFFREY (1981) *Sex, Politics and Society: The Regulation of Sexuality since 1800*, Longmans.

SUMMARY

Leonore Davidoff addresses the association of masculine and feminine identities with the institutional development of separate spheres, while appreciating that the terms "public" and "private" simultaneously express a constantly shifting social and psychic world. Focusing broadly on nineteenth-century England, she proposes that gendered notions of public and private also interact with the institutions of private property and the market, as well as with notions of rational individualism. Davidoff charts the gendered creation of various public domains that had rational man at its centre and embodied woman at the periphery. Observing that the masculine domination of the public was never unproblematic, she calls attention to nineteenth-century British women's participation in the semi-public realm of "the social" as charity workers or volunteers, and their role as feminist political activists.

LEONORE DAVIDOFF

Department of History
University of Essex
Wivenhoe Park
CO4 3SQ Colchester
davidoff@essex.ac.uk